

Den norske redningstjeneste

Norge er et langstrakt og værhardt land høyt mot nord omgitt av ugjestmilde havområder som kan innebære krevende utfordringer for redningstjenesten.

Redningstjenesten i Norge er en fullstendig **integrt** tjeneste under et felles **koordineringsapparat** som har ansvaret for alle typer aksjoner (sjø-, land- og flyredning). Tjenesten utføres som et **samvirke** mellom offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper.

Hva er redningstjeneste?

Med redningstjeneste forstås den offentlig organiserte virksomhet som utøves i forbindelse med øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død og skader som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede organer eller ved særlige tiltak.

JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET

Justisministeren er ansvarlig statsråd for redningstjenesten. Til daglig styres virksomheten fra departementets Rednings- og beredkapsavdeling i Regjeringskvartalet.

BREV FRA JUSTISMINISTEREN

Innsats for å redde liv

Som justisminister er jeg ansvarlig statsråd for overordnet koordinering av den norske redningstjenesten. Dette er en meget krevende, men også meningsfylt oppgave. Det er stor politisk enighet om at opprettholdelse av en effektiv redningstjeneste må prioriteres høyt. Vi har som kjent mange værharde og utsatte områder samt aktiviteter i vårt land som kan utløse behov for raske, livbergende aksjoner. Vi må derfor ha visshet for at vi har en redningstjeneste som kan settes inn under alle forhold til hjelp for nødstedte.

Justisdepartementet skal sørge for at alle typer redningsinnsats samordnes og ledes best mulig, men ingen institusjon alene kan makte denne store oppgaven. Samvirket mellom offentlige og frivillige ressurser og private selskaper er derfor helt sentralt i vår redningstjeneste. Mange aktører deltar i denne omfattende nasjonale dugnaden for å redde liv.

I 1970 etablerte vi det opplegg vi i dag har for den offentlig styrte redningstjenesten. Det er stor enighet om at systemet virker godt. Målsettingen for fremtiden må være å bygge videre på dette grunnlag. Redningstjenesten er avhengig av best mulig tilgjengelig teknologi og profesjonelle mannskaper. Vi må støtte opp om den unike og omfattende frivillige innsats i norsk redningstjeneste. Vi må oppfylle våre internasjonale forpliktelser og delta i det globale redningssamarbeid på en aktiv måte.

I tiden som kommer vil vi oppleve en økende teknifisering og internasjonalisering på dette området. Moderne telekommunikasjoner, IT-systemer og satellitteknologi vil gi bedre varslings, raskere beslutninger og bedre oversikt og styring. Dette er uunnværlige hjelpemidler, men de er bare hjelpemidler. Mennesket er og blir den egentlige ressursen i redningstjenesten.

Jeg håper dette informasjonsheftet vil være til nytte for alle som ønsker å bli bedre kjent med norsk redningstjeneste. Den norske redningstjenesten dreier seg om solidaritet og respekt for menneskelivet som er helt grunnleggende verdier i det norske samfunn.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å gi honnør til alle som deltar i redningstjenesten. Dere gjør en innsats det står respekt av!

Med hilsen

Odd Einar Dørum
Justisminister

• FAKTA OM NORGE

Folketall

4,5 millioner innbyggere.

Areal

Hele landet (inkludert Svalbard og Jan Mayen) er på 386.975 km². Av dette utgjør hovedlandet 323.895, Svalbard 62.700 og Jan Mayen 380 km².

Kystlinje

Lengden av fastlandets kystlinje uten fjorder og bukter er 2.650 km, medregnet fjorder og bukter ca. 21.189 km. Lengden av øyenes kystlinje er ca. 33.597 km. (Lengden rundt ekvator er ca. 40.000 km).

Avstander

Den rette linje mellom det sørligste punkt (Lindesnes) til det nordligste (Kinnarodden) er 1.752 km. (Dette tilsvarer nesten avstanden Oslo–Roma). Største bredde er 430 km – minste bredde 6,3 km.

Det norske fastlandet ligger mellom 58 og 71 grader nordlig bredde. Nordenden av øygruppa Svalbard befinner seg på 81 grader nord. Det vestligste punkt ligger like langt vest som Amsterdam og det østligste er over 100 km lenger øst enn Alexandria.

Utgitt av:
DET KGL. JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT,
REDNINGS- OG BEREDSKAPSAVDELINGEN, 2002.

Vi takker:
Representanter for offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper som har bistått med materiell, opplysninger og råd.

Layout/ombrekning: Morten Hernæs,
PDC Tangen
Repro og trykk: PDC Tangen

Registrerte redningsaksjoner
ved hovedredningsentralene 1971 og 2001

Aksjonstype	HRS Sør-Norge		HRS Nord-Norge	
	1971	2001	1971	2001
Sjø	131	1367	56	328
Land	45	718	15	194
Luft	13	97	7	19
Ambulanse	0	330	76	289
Andre	0	150	13	1279
Totalt	189	2662	167	2136

• GEOGRAFISK ANSVARSRÅDE

Området tilsvarer stort sett norsk flygeinformasjonsregion (FIR) fastsatt av ICAO, med visse tillegninger i Nordsjøen på grunn av oljevirkningsområdet. Det sørligste punkt er på 57 grader nord og det nordligste på 82 grader nord. I vest avgrenses området stort sett av 0-meridianen, og det østligste punkt ligger på 31 grader 43 minutter øst utenfor Varanger. Avstanden mellom 57 og 82° N er 2.778 km (1.500 nautiske mil). Dette er lenger enn avstanden mellom den amerikansk-mexicanske grensen ved Mexicogulften til den amerikansk-canadiske grensen (2.550 km – 1.380 nautiske mil).

• BAKGRUNN

Norge er et langstrakt og tyntbefolket land høyt mot nord. Naturen er sterkt varierende med idylliske landområder på Østlandet og langs Sørlandskysten, men med dramatiske fjorder på Vestlandet og høye fjell i de sentrale deler av Sør-Norge. Forholdene i Nord-Norge er spesielt vekslende med fjorder og fjell og til dels golde områder. Den korte sommeren kan være varm med midnattsol og godt vær, men vinteren er mørk og værhard med vind og kulde.

Temperaturen kan variere mellom 35 varmegrader om sommeren og 50 kuldegrader om vinteren. Store snømengder og is kan være et problem. Enkelte steder på kysten kan vindkastene komme opp i over 100 knop.

Utenfor norskekysten har vi noen av verdens mest ugjestmilde havområder, ofte stormfulle med isnende kulde, nedbør og tåke, Nordsjøen er et av verdens sterkeste trafikkerte havområder, mens Nordishavet og Barentshavet og farvannene rundt Svalbard er meget øde.

Det som først og fremst skaper utfordringer for norsk redningstjeneste, er følgende forhold:

- Dramatisk topografi og barske værforhold med øde områder på land og store avstander til havs.
- Omfattende maritim aktivitet utenfor vår kyst.
- Betydelig fiskerivirksomhet.
- Gigantiske olje- og gassinstallasjoner på

En alpin redningsgruppe i innsats.

FOTO: AAK INDUSTRIERING

FOTO: NSSR

Redningsselskapet er en humanitær organisasjon som har drevet redningstjeneste langs kysten i over 100 år. Bildet viser en «Colin Archer»-skøyte.

- norsk kontinentalsokkel med omfattende personelltransport og forsyningsvirksomhet.
- Stor industrivirksomhet i enkelte deler av landet.
- Omfattende transportvirksomhet på land, til dels under vanskelige værforhold og kupert terreng.
- Betydelig turisme og fritidsaktiviteter til dels under krevende natur- og værforhold til lands og på sjøen.
- Naturkatastrofer som følge av sterk vind, ras, snøskred og oversvømmelser.

Lang erfaring med å mestre disse problemene gjør likevel at vi relativt sjelden opplever de store ulykker i Norge, men redningstjenesten må alltid være forberedt på at de kan skje. Norsk redningstjeneste bygget langt inn i forrige århundre på privat initiativ. Frivillig innsats, solidaritet og nabohep var kjernen i redningstjenesten, både til sjøs og på land. Den første organiserte redningstjeneste i Norge var også tuftet på et privat tiltak som førte til at Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning ble stiftet i 1891. Den offentlige innsats ble etterhvert sterkere, men på 1950-tallet ble det klart at de offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper som deltok i redningstjenesten, led under uklare ansvarsforhold og mangel på koordinering.

Et offentlig utvalg (Redningsutvalget) la derfor i 1959 frem forslag om samordning av redningstjenesten, og i 1970 fikk vi opprettet to hovedredningssentraler i Bodø og Stavanger (Sola) og lokale redningssentraler ved landets daværende politidistrikter. Samtidig ble det etablert en moderne og profesjonell redningshelikoptertjeneste langs kysten.

Et moderne samfunn vil ikke kunne fungere uten en effektiv redningstjeneste, men det viktigste grunnlag for vår redningstjeneste er at den forvalter noe av det mest sentrale i vår kultur:

Respekten for menneskelivet og solidariteten oss i mellom når noen trenger hjelp.

• HOVEDPRINSIPPER

Norsk redningstjeneste er en *nasjonal dugnad*. Alle ressurser – statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige – som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, registreres, organiseres, trenes og mobiliseres for innsats i den offentlig koordinerte redningstjeneste.

Uttrykket «redningstjeneste» i offisiell sammenheng i Norge omfatter *akuttinnsats for å redde mennesker fra død eller skade*. Berging av miljø, materiell eller produksjon ligger utenfor redningstjenestens ansvarsområde. Heller ikke forebyggende virksomhet hører inn under tjenestens plikter, men erfaringer som høstes systematiseres og formidles i forebyggende øyemed.

Samvirkeprinsippet er en av bærebjelkene i Norsk redningstjeneste. Alle offentlige etater med ressurser egnet for søk og redning formål plikter å delta i redningstjenesten, og ikke bare dekker utgifter som påløper til personell, materiell, planlegging og øvelser, men stiller også ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data m.v. kostnadsfritt til disposisjon ovenfor hovedredningssentraler og de lokale redningssentraler.

Frivillige organisasjoner er et sentralt element i redningstjenesten. De deltar som navnet sier på frivillig basis og får refundert faktiske utgifter. De frivillige **vil** være de **primære mannskaper** som skal benyttes ved søksaksjoner og førstehjelpsinnset i landaksjoner. De kan stille spesialtrente

personell innen samband, søk/redning i bratt lende, grotter, strandsøk, søk med hund og småfly. Private ressurser kan også engasjeres og betales for.

Det er også etablert noen få slagkraftige *profesjonelle* innsatsenheter med høy beredskap for å dekke spesielle behov (f.eks. Luftforsvarets redningshelikopterskvadron).

Norsk redningstjeneste har et **integreert koordinerings-apparat**. Det betyr at de samme redningssentraler tar seg av koordinering av land-redning, sjøredning, flyredning. Slik får vi et rimelig system, høy utnyttelsesgrad, ingen kamp om ressurser og best mulig total oversikt og styring. Opplegget er unikt i internasjonal sammenheng.

En **kollektiv redningsledelse** ved hovedredningssentralene og de lokale redningssentraler bestående av representanter for flere offentlige etater, med vedkommende *politimester* som leder (formann), *leder* og *koordinerer* redningsaksjoner innen sine ansvarsområder.

De ovennevnte prinsipper og vår eksisterende redningsorganisasjon er fastsatt i *kgl.*

FOTO: BJØRN HALGERUD

Helsevesenet og ambulansetjenesten spiller en sentral rolle i mange redningsaksjoner. AMK-sentralene ved sykehusene leder til daglig ambulansetjenesten.

FOTO: NORSKE REDNINGSHUNDER

Fører med hund fra Norske Redningshunder i søk i snøskred.

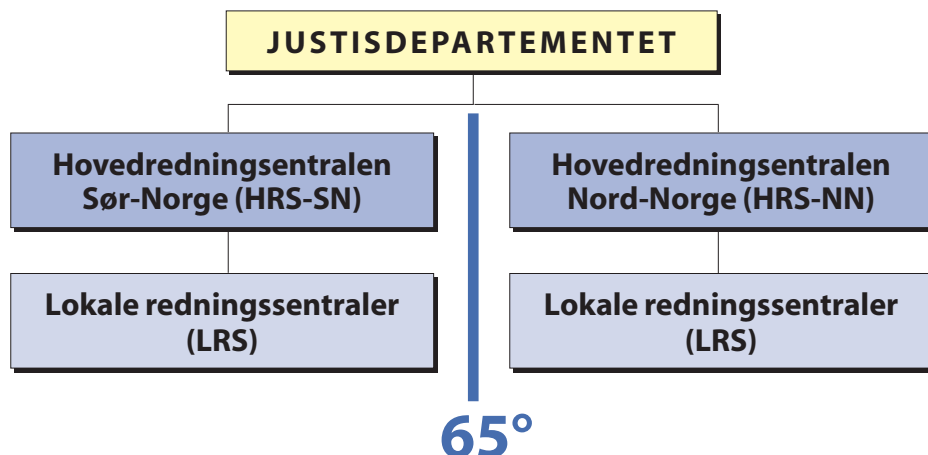
FOTO: DSB

Politiet leder innsats på et skadested. Politimestrene er ledere (formenn) i den kollektive redningsledelse både ved HRS og LRS.

res. av 4. juli 1980. Politiets samordningsplikter ved ulykkes- eller katastrofesituasjoner der menneskeliv eller helse er truet, er fastsatt i § 27 i politiloven av 4. august 1995. Vi finner også viktige regler om rednings- og ambulansetjeneste i straffeloven, sivilforsvarsloven, heimevernsloven, helse- og trygdelovgivningen, legeloven, brannloven, sjøfartsloven, petroleumsloven og kystvaktloven.

• REDNINGSORGANISASJONEN

Organisasjonsplan for *Redningstjenesten*

Justisdepartementet

Justisdepartementet ved Rednings- og beredskapsavdelingen har det overordnede administrative samordningsansvaret for land-, sjø- og flyredningstjenesten.

Hovedredningsentralene HRS

Redningstjenesten er operativt organisert med to hovedredningsentraler og 28 lokale redningsentraler (LRS) som tilsvarer antallet politidistrikt, herunder Sysselmannen på Svalbard, samt 16 flyredningsentraler.

Den øverst operative samordning og ledelse av redningstjenesten tilligger de to hovedredningstjenestene i Stavanger og Bodø. Grensen mellom de to sentralene går ved 65 grader nordlig bredde og grensen mellom Nord-Trøndelag og Helgeland politidistrikt.

HRS består av en kollektiv ledelse med representanter for aktuelle offentlige etater, utpekt av de respektive departementer. Sjøforsvaret, Luftforsvaret, Politiet, Telenor (kystradio), Helsevesenet og Lufttrafikk-

tjenesten er representert i redningsledelsen.

Ved hovedredningsentralene er det fast ansatt sivilt personell som, etter fullmakt fra redningsledelsen, ivaretar den daglige ledelse og koordinering av søks- og redningsaksjoner. I tillegg kan det kalles inn rådgivere fra offentlige og private institusjoner eller organisasjoner avhengig av situasjonen.

Operasjonsrommet er døgnbemannet med minimum 2 redningsledere på vakt til enhver tid. Vaktavhengende redningsleder har ansvar for å iverksette nødvendige tiltak i forbindelse med søk- og redningsaksjoner. Administrasjonen består av administrasjonssjef, 1 redningsinspektør (operativ leder), 1 redningsinspektør (plan, opplæring og utvikling, POU) samt 2 kontorfunksjonærer.

Hovedredningsentralene skal vedlikeholde og fornye planverk for egen virksomhet og føre tilsyn med planverk for underlagt LRS. HRS skal også avholde regionale øvelser for eget ansvarsområde og føre tilsyn med LRS øvelse virksomhet.

Lokal redningsentral (LRS)

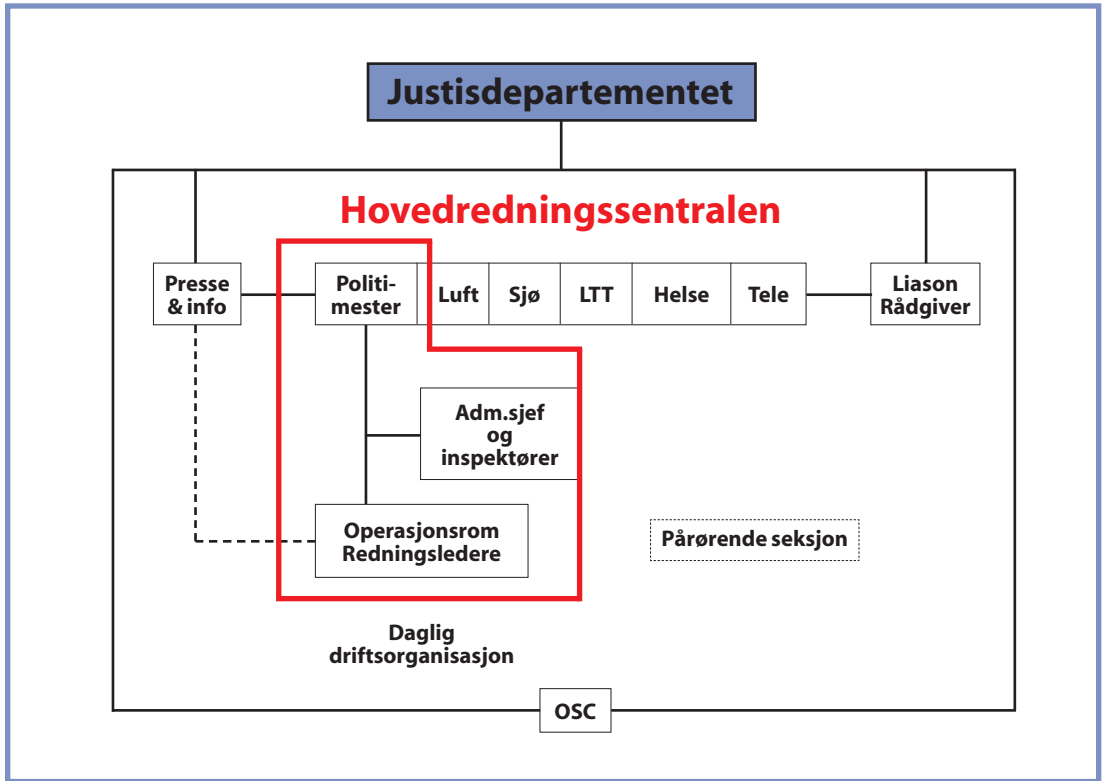
De lokale redningsentraler består av en redningsledelse med politimesteren (eller stedfortreder) som leder

Redningsledelsen består av representanter fra:

- Brannvesenet
- Helsevesenet
- Havnevesenet
- Forsvaret
- Telenor
- Lufttrafikk-tjenesten
- Norske Kirke
- Siviltforsvaret
- Frivillige organisasjoner

PM kan etter behov knytte til seg andre ressurspersoner iht. den aktuelle situasjonen

Operasjonsrommet ved HRS Nord-Norge, Bodø.

FOTO: HRS NN

En av de nye kontroll- og sambandspulter ved HRS Sør-Norge, Stavanger. Moderne IT-systemer og avanserte kommunikasjonsopplegg finnes i dag ved begge HRSer.

FOTO: BJØRN HAUGERUD

Ved store ulykker vil HRS mobilisere ekstra personellstyrker. Redningsledelsen blir innkalt sammen med ekstra redningsledere samt profesjonelle informasjonsmedarbeidere. Sentralene har således et meget fleksibelt personelloppsett som ved behov raskt kan utvides etter forberedte planer.

HRS har et planverk for sin virksomhet, moderne IT-systemer og annet avansert teknisk utstyr samt et meget godt utbygd sambandsopplegg med stor kapasitet. På 1980-tallet ble de også tilknyttet internasjonale satellittsystemer for varsling og ulykker og nødsamband – noe som medfører koordingsoppgaver også ved nød i fjerne farvann.

HRS har to viktige «forlengede armer» – *Lufttrafikkjenestens enheter* (som har varslings- og sambandsoppgaver når luftfartøy kommer i nød) og *Kystradioene* (som lytter på de maritime nødfrekveser og formidler samband ved nødsituasjoner til sjøs).

Det er i dag 9 døgnbemannede kystradiostasjoner ved Tjøme, Farsund, Rogaland, Bergen, Florø, Ørlandet, Bodø, Vardø og Svalbard.

Vi har 28 LRS ved landets 27 politidistrikter og sysselmannsdistriktet på Svalbard (21 unerlagt HRS SN og 7 underlagt HRS NN). Ved LRS har vi også en redningsledelse med representanter fra aktuelle lokale institusjoner og politimesteren som leder (formann), bemannet med politiets tjenestemenn og eventuelle rådgivere.

Ved aksjoner på land vil LRS opprette et fremskutt koordineringsapparat på/ved skadestedet.

Politiet er ansvarlig for ledelse og koordinering på skadestedet (landredning) gjennom sin funksjon som skadestedsleder/operativ uteleder.

Oppgaven er å legge forholdene til rette for de andre etatene skal kunne yte effektiv hjelp på skadestedet. SKL støttes av fagleder sanitet og fagleder brann. Det er etablert en egen organisasjonsplan for hvorledes skadested skal organiseres, det er et fleksibelt opplegg og kan tillasses den enkelte aksjon.

Akuttmedisinske kommunikasjonsentraler (AMK) inngår i den medisinske nødmeldingstjeneste og er lokalisert i sykehus. De er betjent 24 timer i døgnet av helsepersonell som har oversikt over ambulanseressursene (biler, båter og fly/helikoptre). Ved behov setter AMK inn hensiktsmessige ambulanseressurser og følger opp aksjonen fra sin side.

FOTO: NORSK RADIO RELÆ LIGA

Radioamatører yter bistand ved redningsaksjoner.

Norsk Luftambulanse inngår i Statens Luftambulanse og har drevet sin tjeneste med BO-105 helikoptre i over 20 år.

FOTO: BØRGN HAUGERUD

*Sea King helikopter
fra Luftforsvarets 330 skvadron.*

FOTO: FRM

Det er de 12 Westland Sea King helikoptre i Luftforsvarets 330 skvadron som er anerkjent som den store livredderen i norsk redningstjeneste. Siden etableringen i mai 1973 har skvadronen levd opp til sitt valgspåk «TRYGG HAVET» ved å ha utført over 20.000 rednings- og ambulanseoppdrag over sjø og land. Dette betyr at et betydelig antall mennesker i nød har blitt reddet og assistert. Årlig utføres det omtrent 1000 søks- og redningsoppdrag. Opprinnelig opererte skvadronen fra basene Sola, Ørland, Bodø og Banak, men fra 1995–1998 var det utplassert (detasjert) ett helikopter utenfor Ålesund (Vigra). I 1999 ble detasjementet flyttet til Rygge.

Sea King er en spesialutrustet sjøredningsmaskin, men gjennomfører også oppdrag over land. Helikoptret kan holde seg i luften i over 6 timer og har en aksjonsradius på 230 nautiske mil (NM) for redning av 19 personer. Maskinens automatiske hover-system muliggjør heising av nødstedte under ekstreme værforhold og mørke.

Sea King har godt kommunikasjons- og navigasjonsutstyr samt deteksjonsutstyr for å registrere nødstedte. Minst en maskin står i høy beredskap på hver base til eksklusiv bruk for hovedrednings-sentralene. Alle maskinene har nylig gjennomgått et omfattende moderniseringsprogram

• RESSURSER

Viktige offentlige redningsetater som er i daglig innsats for å redde liv er *Helsevesenet* og *ambulansetjenesten*, *Statens Luftambulans*, *de kommunale brannvesen* og *politiet*.

Det er et anerkjent prinsipp at *Forsvaret* også skal ha som oppgave å gi en omfattende støtte til det sivile samfunn i fred i den grad det er forenlig med de øvrige oppgaver.

Sivilforsvaret var primært en krigsberedskaps-organisasjon, men i dagens sikkerhetspolitiske situasjon er målsettingen og aktiviteten blitt stadig mer fredsrelatert.

Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning

(Redningsselskapet) er landets eldste redningsorganisasjon med over 100 år i humanitær innsats.

Et sentralt element i norsk redningstjeneste er rekken av *frivillige organisasjoner*. Det er særlig ved leteaksjoner i skog og fjellterreng og ved førstehjelpsinnsetning at disse kan stille store lokalkjente og trenede styrker til rådighet. I tillegg har vi grupper som er spesialtrenet i samband, strandredning, redning i bratt og glatt lende, grotter og søk med hund og småfly. De ca. 25.000 medlemmene i disse organisasjonene yter antakelig 2–3 millioner gratistimer i året for redningstjenesten.

Oversikt over viktige innsatsenheter

Politi- og lensmannsetaten

28 politidistrikter, ca. 330 lensmannsdistrikter og sysselmannsdistriktet på Svalbard (LRSer) tar seg av overordnet operativ koordinering. Transportmateriell, lett redningsutstyr og samband er tilgjengelig.

Helsevesenet og ambulansetjenesten

Sykehus og ambulansestasjoner over hele landet gir rask transport og akuttmedisinsk behandling med 600 bilambulanser og 50 båtambulanser.

Statens Luftambulanse

11 helikopterbasen og 7 flybasen foretar rask transport og akuttmedisinsk behandling. Årlig behandles/transporteres 10.000 personer.

De kommunale brannvesen

390 kommunale brannvesen rykker ut ved brann og transport- og industriulykker m.v.

Luftforsvaret

Foruten Sea King redningshelikoptre har Luftforsvaret transporthelikoptre, kystvakt-helikoptre, transportfly og jagere som kan settes inn i redningsaksjoner.

Sjøforsvaret/Kystvakten

Foruten Sjøforsvarets fartøyer spiller særlig Kystvaktens og Indre Kystvaks enheter en sentral rolle i sjøredningstjenesten. De tre store fartøyene av Nordkapp- og Svalbard-klassen har helikoptre ombord.

Hæren/Heimvernet

Forskjellige avdelinger over hele landet har variert utstyr og store personellstyrker.

Sivilforsvaret

Store personellstyrker og materiellressurser kan mobiliseres på kort varsel ved ulykker og katastrofer av forskjellig art over hele landet. Særlig viktige er de 115 frivillige innsatsgrupper (FIG).

Luftfartsverkets brann- og redningstjeneste

Hurtigutrykningsbiler og redningsbåter for innsats ved uhell og ulykker på flyplassene og i umiddelbar nærhet av disse.

Næringslivets sikkerhets-organisasjon (Industrivernet)

Beredskapsgrupper ved 1250 bedrifter over hele landet.

Operatørselskapene på kontinentalsokkelen

Beredskapsopplegg med helikopter og fartøyer ved faste og flyttbare olje- og gassinstallasjoner.

Norsk Selskab til Skibbruddnes Redning

30 fartøyer stasjonert langs hele kysten for redningstjeneste og annen assistanse til sjøfarende. 400.000 mennesker er blitt assistert.

Sivile helikopterselskaper

100 norsk registrerte helikoptre fra flere selskaper kan rekvireres for ulike typer redningsoppdrag over hele landet. Airlift AS driver redningshelikoptertjeneste på Svalbard.

Sivilforsvaret yter også omfattende redningsinnsats i fredstid.

FOTO: DSB

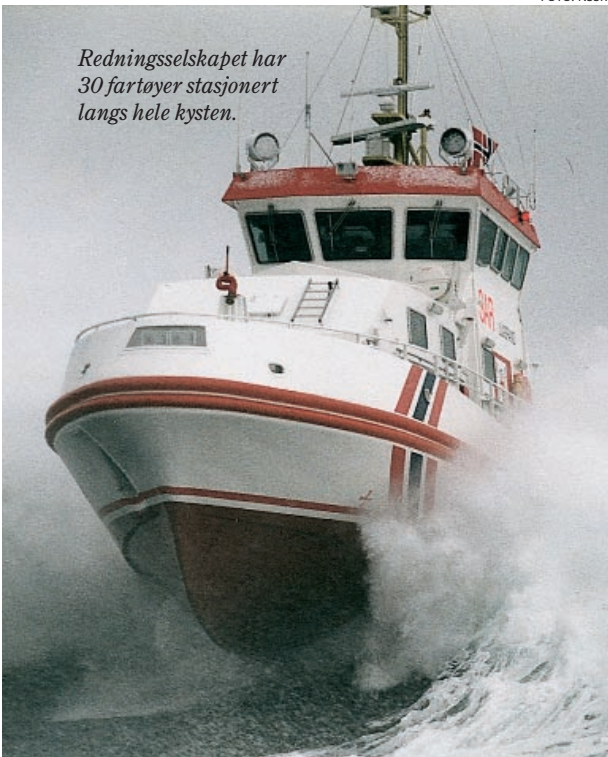
Redningsbil fra Oslo Brann- og redningsetat.

FOTO: BJØRN HAUGERUD

FOTO: NSSR

Redningsselskapet har 30 fartøyer stasjonert langs hele kysten.

Alpine fjellredningsgrupper

8 grupper med 200 kvalifiserte klatrere over hele landet kan hente ut skadede fra utilgjengelige områder, også i samvirke med helikoptre.

Norsk Grotteforbund

150 medlemmer kan hente ut skadede fra grottesystemene.

Norsk Aero Klubb Flytjeneste

250 flygere i 29 flyklubber kan settes inn i søksaksjoner i Sør-Norge.

Norges Røde Kors Hjelpekorps

325 hjelpekorps med 12.000 medlemmer utfører leteaksjoner, førstehjelp, strandredning, redning i bratt og glatt lende m.v.

Norsk Folkehjelp Sanitet

2000 autoriserte sanitetsmannskaper i 72 sanitetsgrupper utfører stort sett

NAK driver redningstjeneste med småfly.

FOTO: NAK

Luftforsvarets Bell helikoptre har deltatt i redningsaksjoner i over 30 år. Bildet viser en Bell 412.

FOTO: FRM

samme typer tjenester som hjelpekorpsene.

Norske Redningshunder

95 godkjente lavinehunder, 84 søkningshunder og 8 ruinhunder med førere utfører forskjellige typer søk over hele landet.

Norsk Radio Relæ Liga Sambandstjeneste

3500 medlemmer er organisert i 80 lokale grupper som kan yte sambandstjeneste for politiet og andre deltakende enheter ved redningsaksjoner.

Diverse ressurser

Handels- og fiskefartøyer deltar ofte i redningsaksjoner. *Kystdirektoratet*, *Fiskeridirektoratet* og *Statens Forurensningstilsyn* har fartøyer langs hele kysten. *Norges Geotekniske Institutt* og *Det Norske Meteorologiske Institutt* kan gi sakkyndige råd til redningstjenesten.

Sivilt Super Puma helikopter.

FOTO: HELIKOPTER SERVICE

• VARSLING OG OPERASJONS-PROSEDYRER

Et nøkkelbegrep i redningstjenesten er at *hurtig reaksjon* er *effektiv reaksjon*. Sjansene for å overleve en nødsituasjon svinner ofte raskt når tiden går. Nødstedte må derfor vite hvor de skal henvende seg i en slik situasjon og hvorledes de raskt kan komme i kontakt med redningssentralene.

Varslingsmetodene vil variere med hvor den nødstedte befinner seg, men det er noen *grunnleggende generelle regler* som gjelder ved alle typer nødsituasjoner:

I Den som har begrunnet mistanke om at det har skjedd en ulykke eller foreligger en faresituasjon, må øyeblikkelig sette seg i kontakt med HRS, LRS, AMK eller annen varslingsinstans.

- II Informasjonen som bør gis ved varsling:
- Hvem som ringer
  - Hva har skjedd/situasjon
  - Hvor mange personer er involvert
  - Hvor har det skjedd, gjerne med en stedsreferanse
  - Hvilken assistanse/hjelp ønskes
  - Værforhold og andre opplysninger som kan være til hjelp

Sea Lynx helikopter fra Luftforsvarets 337 skvadron (Kystvakten).

FOTO: FRM

Fare- og ulykkessituasjoner kan i stor grad unngås ved at folk opptrer *aktsomt og fornuftig*. Alminnelig norsk erstatningsrett gir grunnlag for å kreve *erstatning* dersom en aksjon utløses ved uaktsomhet. Stortinget og Justis-departementet har imidlertid gitt uttrykk for at dette bare bør komme på tale når det er utvist *«grov uaktsomhet»*.

Regler om varsling og lytteplikt på de *aeronautiske nødfrekvenser* finnes i luftfartslovgivningen og det internasjonale regelverk utarbeidet av FN's luftfartsorganisasjon ICAO. Alle norskregistrerte luftfartøy skal ha en nødpeilesender ombord (ELT) som utløses automatisk ved havarier, satellittvarslings-systemet *COSPAS-SARSAT*, som Norge er tilknyttet, fanger opp og posisjonsbestemmer signaler fra slike sendere.

Enheter fra Brann- og redningstjenesten på Gardermoen.

FOTO: BRANNMANNEN

Nødalarmringing til sjøs er omhandlet i sjøfartslovgivningen og regler utarbeidet av FN's sjøfartsorganisasjon *IMO*. Norske kystradiostasjoner og skip avlytter de internasjonale maritime nødfrekvenser. Fartøyer over en viss størrelse skal ha en nødpeilesender (EPIRB) ombord som kan utløses manuelt eller automatisk når skipet synker. Disse vil registreres på samme måte som nødpeilesendere ombord i fly.

Det internasjonale satellittkommunikasjonssystemet *INMARSAT* kan også benyttes for nødalarmringing og nødkommunikasjon. Norge er tilknyttet dette opplegget.

Mobiltelefonen er et usikkert nødkommunikasjonsmiddel til sjøs. Maritim VHF (kanal 16) er det eneste system som gir trygg alarmringing og nødsamband.

Varsling av nød og ulykker på land går i stor grad via det alminnelige telenett. Politiet (LRS) nås gjennom nødnummeret 112. Tilsvarende numre for brann og ambulanse er 110 og 113. I slike situasjoner kan mobiltelefonen være et meget nyttig og livreddende kommunikasjonsmiddel, men den har et begrenset dekningsområde i uveisomme og øde strøk.

Falske alarmer utgjør et problem for redningstjenesten. Forsettlig falsk alarmringing er straffbart (jfr. straffelovens § 349).

FOTO: BRANNMANNEN

Etter at redningsapparatet er varslet, må den påfølgende aksjon foregå på en effektiv og rask måte etter fastsatte regler, fullmakter og prosedyrer. *Den operative styring vil foregå på tre nivåer:*

- I Operativ styring og koordinering på skadested – Skadestedsledelse – SKL.
- II Samordning av innsats fra lokal redningssentral – LRS.
- III Overordnet koordinering fra vedkommende hovedredningssentral på Sola eller i Bødø – HRS – ved meget omfattende eller langvarige aksjoner som krever mobilisering av sentrale ressurser og faglig kompetanse.

De fleste aksjoner vil bli håndtert av de to førstnevnte nivåer. HRS vil sjelden overta direkte koordinering, men nøye seg med å overvåke, gi råd og fremskaffe sentrale spesialressurser. Dersom det ikke dreier seg om *landredningsaksjoner* eller mindre aksjoner i nære kystfarvann, vil opplegget bli anderledes. *Sjøredningsaksjoner, flyredningsaksjoner og ulykker i forbindelse med offshore-virksomheten*, særlig hvor internasjonalt samvirke kan være aktuelt, vil normalt ledes fra HRS.

I slike tilfeller vil det ofte bli utpekt en «*on scene coordinator*» for ledelse av fartøyer og luftfartøyer i et ulykkes- eller søksområde. Disse vil bli betegnet *OSC Sea/Air*. Militære overvåkingsfly og store marine- eller kystvaktfartøyer egner seg godt for slike oppgaver.

Flyredningsaksjoner må følge omfattende og kompliserte internasjonale operasjonsprosedyrer fastsatt av ICAO.

Tilsvarende følger *sjøredningsaksjoner* prosedyrer fastsatt av IMO. Det er utarbeidet felles søk- og redningsmanualer IAMSAR, International Air and maritime search and rescue.

Landredningsaksjoner legges opp i samsvar med veiledninger utarbeidet av Justisdepartementet (JD). Organisering av LRS og skadestedsledelse (SKL) er beskrevet i disse håndbøkene. Skadestedslederen fra politiet vil ved større aksjoner bli assistert av en fagleder orden (politiet), fagleder brann (brannvesenet) og fagleder sanitet (helsevesenet).

Informasjon og omsorg er en viktig del av disse operasjonsoppleggene. Det gjelder informasjon til pårørende, media, politikere, interesseorganisasjoner og publikum. Det er forberedt tilfredsstillende systemer for dette både ved HRS og LRS (SKL). Ved større ulykker vil det bli opprettet krisetelefoner hvor pårørende kan henvende seg. Det er også lagt stor vekt på støtte til overlevende, pårørende og redningsmannskaper i form av krisepsykiatri og prestetjeneste.

Omsorg er viktig etter dramatiske redningsaksjoner.

• UTDANNING, ØVELSER OG UTGIFTER

FOTO: JAN HELGE GULLIKSEN

Omtrent alle institusjoner som deltar i redningstjenesten, har interne utdanningsopplegg for sine mannskaper.

Politietatens personell får sin utdanning på dette felt gjennom sitt studium ved *Politihøgskolen*. Det gjelder både arbeid i LRS og SKL. Redningstjeneste (teori og praksis) er integrert i den alminnelige politiutdanning. Grunnutdanningen følges

Politiet har ført og fremst samordningsoppgaver i redningstjenesten, men har også en del lettere utstyr og transportmateriell.

FOTO: JUSTISDEPARTEMENTET

Sanitetsgruppene fra Norsk Folkehjelp i vinterfjellet.

FOTO: NORSK FOLKEHJELP SANITET

opp med et variert etter-
utdanningsopplegg.

De nyansatte rednings-
ledere ved HRS gjennomgår
et planlagt utdanningsopp-
legg i inn- og utland. Dette
avsluttes med en autorisa-
sjonsprøve.

Både HRS og LRS er
pålagt å holde *regelmessige*
øvelser. JD har beskrevet
ulike øvelsestyper. Disse vil
vanligvis involvere en rekke
samarbeidende parter.

Også andre deltakende
institusjoner i rednings-

Hæren har store ressurser som kan settes inn i redningsaksjoner ved behov.

FOTO: FRM

tjenesten avholder egne øvelser og fellesøvelser.

Norge har et kost-effektivt redningsapparat. De ørmerkede statlige bevilgninger for redningstjeneste beløper seg årlig til noen få hundre millioner kroner.

Samvirkeprinsippet og den frivillige innsats er årsaken til de beskjedne redningsbevilgninger på statsbudsjettet. Alle offentlige etater som deltar med sine ressurser i redningstjenesten som en sekundæropp-

FOTO: NORGES GROTTFORBUND

Frivillige i innsats under redningsøvelse i en grotte.

Kystvakten er en sentral aktør i sjøredningstjenesten. Bildet viser et fartøy av «Nordkapp»-klassen i isen ved Svalbard.

FOTO: FRM

Luftforsvarets Orion-fly kan ta seg av søk og OSC-funksjoner.

FOTO: FRM

gave, dekker sine utgifter over sine alminnelige budsjetter. De frivillige organisasjoner tar ikke betaling for sin innsats, men får bare refundert sine direkte utlegg. Virksomheten er stort sett selvfinansiert.

Det må imidlertid bevilges *noen øremerkede midler* til redningstjenesten over statsbudsjettet for å drive noen få nøkkelenheter for at det totale system skal kunne virke.

HRsenes drift inkl. drift av COSPAS-SARSAT-stasjonen) koster i 2002

36,7 mill. kr. Refusjon til de frivillige og innleie av private ressurser beløper seg til 4,3 mill. kr.

De frivillige får også et årlig tilskudd på 5,2 mill. Nytt utstyr koster 6,9 mill., og tilskudd til Telenor for drift av nød- og sikkerhetstjeneste ved kystradiostasjonene beløper seg til 52 mill. kr. Fiskeridepartementets driftstilskudd til

Redningsselskapet er på 54 mill., drift av 330 skvadronen (Forsvarsdepartementet) koster 191.896.000 mill. og Statens Luftambulansse koster 312 mill. kr. pr. år.

Samvirke mellom en rekke redningsinstruksjoner under en øvelse. Alle dekker sine egne utgifter.

FOTO: BJØRN HAUGERUD

• INTERNASJONALT SAMARBEID

Det internasjonale redningssamarbeidet dreier seg om å viske ut grenser. Redningstjenesten er grensesprengende og skaper kontakt, tillit og samarbeid over nasjonsgrensene.

Fly- og skipstrafikken er internasjonal og betinger et globalt redningssamarbeid. Norges *olje- og gassvirksomhet* på kontinental-sokkelen ligger nær andre lands sokkel, og samarbeid med disse vedrørende redningsinnsats i denne forbindelse er naturlig. Det samme gjelder redningsaksjoner i *grensområdene på land* med våre naboland. Den gjensidige hjelp ytes gratis uten noe mellomregnskap.

Dette samarbeid forberedes gjennom konferanser, felles øvelser og regionale og bilaterale avtaler og felles planlegging. *Internasjonale konvensjoner* danner basis for samvirket.

Det er særlig *ICAO-konvensjonen* og *IMO-konvensjonen*, som Norge har ratifisert, vedrørende fly- og sjøredningstjeneste som er det grunnleggende regelverk på dette området, men Norge har også inngått avtaler om redningssamarbeid av forskjellig art med Storbritannia, Danmark, Sverige, Finland og Russland.

Norsk redningstjeneste deltar hvert år i en rekke *internasjonale redningsøvelser*. Dette

dekker alle typer redningstjeneste til havs og på land med alle våre naboland. Øvelsesmønstret vil variere fra år til år, men *NATO's redningsøvelser «Bright Eye»* følger et fast program. De norske HRSene har deltatt i disse siden 1973.

I det nye opplegget vedrørende *«Partnership for Peace»* inngår det felles redningsøvelser for de deltakende lands militære styrker.

Det avholdes også årlige *samøvelser med Russland* om redningstjenesten i Barentshavet.

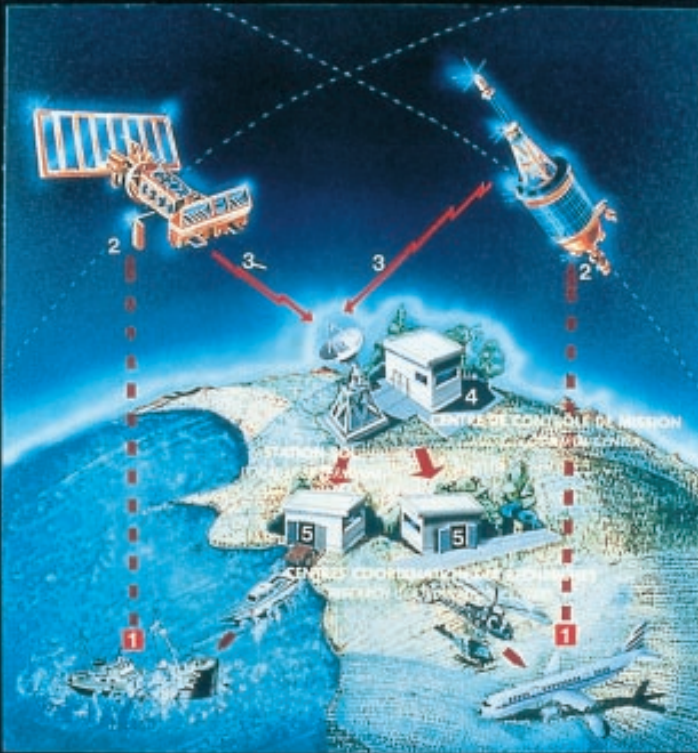
Satellitter egner seg utmerket for å registrere og posisjonsbestemme signaler fra nødpeilesendere. Norge har i over 15 år deltatt i *COSPAS-SARSAT*, som benytter amerikanske og russiske satellitter i lave polare baner for slik deteksjon. En nedlesestasjon i Tromsø og en i Bodø, som har direkte linje til HRS Nord-Norge, fanger opp nødsignaler via satellittene, og HRS iverksetter nødvendige tiltak. Stasjonen i Tromsø dekker et område fra Nordpolen til Middelhavet og fra Labrador til langt inn i Sibir. Norsk redningstjeneste har inngått avtaler med redningsmyndighetene i Danmark, Estland, Finland, Island, Latvia, Litauen og Sverige om å videreformidle alle nødmeldinger fra COSPAS-SARSAT, som fanges opp av nedlesestasjonen i Tromsø,

Et russisk helikopter har landet på et norsk kystvaktskip under en russisk-norsk øvelse.

FOTO: KV NORD

LE SAUVETAGE PAR SATELLITES RESCUE BY SATELLITE

- 1** Emission de la balise de détresse
Emission of the distress beacon
- 2** Réception et prétraitement par satellite (SARSAT ou COSPAS)
Reception and pre-processing by satellite (SARSAT or COSPAS)
- 3** Transmission des données prétraitées
Transmission of pre-processed data
- 4** Réception et identification de la détresse
Reception and identification of the distress
- 5** Déclenchement des moyens de sauvetage
Setting into action of the means of rescue
- 6** Coordination des recherches
Coordination of searches

FOTO: CNES

COSPAS-SARSAT er et satellitvarslingssystem som har reddet et stort antall mennesker over hele verden.

Produksjonsfeltene på kontinentalsokkelen har betydelige redningsressurser. Bildet viser Statfordfeltet.

FOTO: HELIKOPTERSERVICE

og som har posisjon i disse landenes ansvarsområde for redningstjeneste.

Det internasjonale satellittsystemet *INMARSAT* formidler også nødtrafikk. Den norske kystjerdstasjonen på Eik i Rogaland ruter nødtrafikk direkte videre til HRS Sør-Norge. Sentralen mottar nødmeldinger fra stort sett hele verden unntatt Stillehavet og har omfattende oppgaver i denne forbindelse.

AMVER er et internasjonalt rapporteringssystem for skip som kan være til nytte for redningstjenesten. Systemet styres av US Coast Guard, og Norge har medvirket i opplegget i mange år.

Global Maritime Distress and Safety System (GMDSS) er et opplegg som skal ta i bruk moderne teknologi for å sikre øyeblikkelig alarmering, hurtig formidling av nød- og sikkerhetsmeldinger samt stå for effektiv kommunikasjon under søk og redning. GMDSS trådte i kraft i 1992 og ble ferdig implementert 01.02.1999. Norge deltar i systemet gjennom HRSene.

Redningstjenestens koordinerende organer

ADMINISTRATIV SAMORDNING

JUSTISDEPARTEMENTET
REDNINGS- OG BEREDSKAPSAVDELINGEN

Akersgaten 42, postboks 8005 Dep
0030 Oslo

TELEFON

22 24 53 21

TELEFAKS

22 24 51 64

OPERATIV SAMORDNING

HOVEDREDNINGSSENTRALEN SØR-NORGE
Sikringsbygget, 4050 Sola

51 51 70 00

51 65 23 34

e-post: post@jrcc-stavanger.no

HOVEDREDNINGSSENTRALEN NORD-NORGE
Postboks 1016, 8001 Bodø

75 50 90 00

75 52 42 00

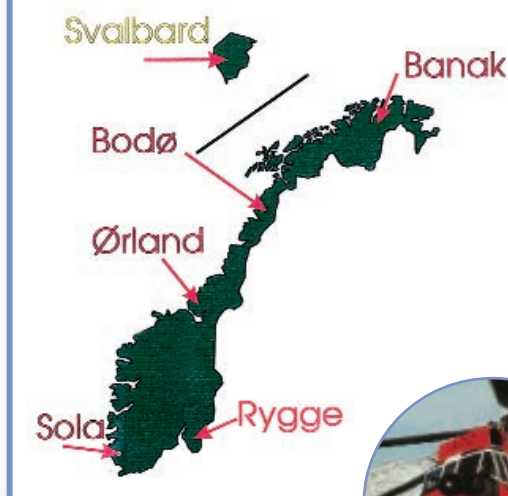
e-post: mailto@jrcc-bodoe.no

WEBSITE: www.hovedredningssentralen.no

Lokale redningssentraler

Oslo	Haugaland og Sunnhordland
Østfold	Hordaland
Follo	Sogn og Fjordane
Romerike	Sunnmøre
Hedmark	Nordmøre og Romsdal
Gudbrandsdal	Sør-Trøndelag
Vestoppland	Nord-Trøndelag
Nordre Buskerud	Helgeland
Søndre Buskerud	Salten
Asker og Bærum	Midtre Hålogaland
Vestfold	Troms
Telemark	Vestfinnmark
Agder	Østfinnmark
Rogaland	Svalbard

REDNINGSHELIKOPTRE

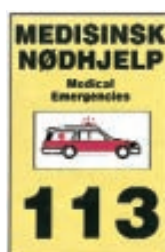
Redningshelikoptrene disponeres av HRSene

De lokale redningssentraler er etablert ved politidistriktene og sysselmannsdistriktet på Svalbard

NØDTELEFON EMERGENCIES

Snakk rolig
og gi opplysninger i denne rekkefølgen

- 1 Adresse og kommune
- 2 Telefonnummer du ringer fra
- 3 Beskriv situasjonen

Flere eksemplarer kan bestilles fra:

Statens trykksakekspedisjon

Postboks 8169 Dep. 0032 Oslo

Telefon 22 24 90 90 – Telefax 22 24 27 86 E-post: ste-bestilling@ft.dep.telemax.no

Husk å oppgi brosjyrenummer ved bestilling

G-0270/1B